

als terloops, isch in Jeru- t zal wel zee- le kust.

en eigenlijken en door het (ijvers¹), maar rmd door het daan met zijn meer — mis- van Merom" arvan gelegen eer zijn dicht aansluitende etting van het nten. Nergens (Cyperus pa- ens een ideaal en dat maakt, en ook niet van het meer. de aanwezig- moerasvogels. Een deel van n den Jordaan r van Genné- geving is een Palestina. Hoe- o in het meer dalhelder. Het an de Middell- 50—70 m, de a lengte 21 km. Rondom door egeglad, tenzij men doen ont- pjes gevaarlijk

ik, hoewel zeer leelen van den d soorten voor. de Zee van visch en visch- artikel, waar- nd²)

de soorten van om hun kam- muscht, d.i. behorende de deel van de de vangst van t voorjaar dik- tholen aan de rdoor een don-

sacer — ver- ed zorg door n op en deze steken, waar de omen dan dicht gen, altijd met at ze door het nkomt en door d, de noodige ei plantaardige ich voeden. Ze er 10 mm lang n, dat de vader an kunnen ze ij gevaar weer

e) is goed ver- r soorten van g zijn. Een der — vertoont veel ij verschijnt in rmen. Het is witte schubben. Siluridae) komt le Zee van Ti- nthus, een dier kg zwaar. Uita- ar. Daarom is rband met de i en zwemblaas ven. Aan land geluiden uit, die uwen van een

p van den Jor- llen weinig van eth. De sterke de Dode Zee. t grootste deel an de talrijke e omgeving be-

illende namen is 76 km lang, a bedraagt. De n een groot, tot cheiden en een zuidelijk deel. een laag schier- gen het Zuiden

tinus II, blz. 15. Gennésareth und das

ziet" (Joz. 15:2). Daar de Dode Zee geen af- watering heeft, is het een zoutmeer. Het zout- gehalte wordt echter niet alleen daardoor bepaald, maar ook door verschillende andere factoren: de Jordaan en zijn zijrivieren en vele wadi's voeren zout aan uit de warme bronnen aan haar oevers; dan de groote zoutmassa's in de omgeving, vooral Dschebel Usdum, de Zoutberg aan den Z. W. oever. Verder El-Lisan, dat uit zeer zoute mergel bestaat en eindelijk bronnen op den bodem van de zee zelf. Het zoutgehalte bedraagt 24 à 26 pCt. Behalve keukenzout (6 pCt.) ook magnesium- chloride (16 pCt.), waardoor het water walgelijk smaakt en chloor-calcium, waardoor het olie- achtig is. Bovendien zijn er koolwaterstof- en zwa- velwaterstofbronnen op den bodem, die hun gas- sen naar boven zenden, waardoor het water een zeer onaangename geur heeft.⁴) Al deze verschijn- selen zijn echter plaatselijk. Daarom is het ook niet juist, dat alle diertijk leven in de zee uitge- sloten is. Verschillende plaatsen zijn door het in- stroomende water brak en daar leven ook tal van visschen en andere waterdieren. Maar ook in het echte zoute water is nog van leven sprake. Blij- kens een mededeeling in de Quart. Stat. van het Palestine-Exploration-Fund komen ook ver van de zoetwaterbronnen en ver van den Jordaan nog visschen voor, die zeer levendig zijn en zich daar uitstekend thuis schijnen te voelen.⁵)

Israël was gewoon visch te eten. Dat deden ze reeds in Egypte (Num. 11:5) en ook in Jeruzalem werd geregeld visch aangevoerd, gedeeltelijk zoo- als gezegd van de zee kust, maar ook van den Jordaan kant. Een der poorten was de Vischpoort (Neh. 3:3).

Het meest werd de vischvangst uitgeoefend op het Meer van Gennésareth. Daarom treft men telkens vermeldingen in het Nieuwe Testament. Het was en is nog een moeitevol beroep. De vis- schers waren dan ook gewoonlijk eenvoudige en weinig opgevoede menschen, die echter geheel in hun beroep opgingen. Het was ook geen kleinig- heid geheele nachten in een gebrekkig vaartuig op het open meer door te brengen, steeds in gevaar door plotseling optredende stormen ver- rast te worden. De nachtelijke koude, natte klee- ren, een voedsel, dat dikwijls slechts bestond uit een droog stuk brood en wat koude visch maakte dit beroep echter niet voor iedereen geschikt.

In hoofdzaak wordt de visscherij thans nog uit- geoefend op dezelfde wijze als in Jezus' dagen. Voornamelijk wordt er met netten gevischt. Het N. T. heeft in den grondtekst drieërlei woord voor net. Het eerste woord is de algemeene naam. Zoo vinden we het als gezegd wordt, dat de disci- pelen hun „netten" verlaten om den Heere Jezus te volgen (Matth. 4:20—Mark. 1:18). Ook als de „netten" gespoeld worden (Luk. 5:2), wordt dit- zelfde woord gebruikt.

Het tweede is te vinden in Matth. 4:18 en Mark. 1:16. Daar is het een „werpnet". Hiermede wordt gevischt van het land af of staande in het water en overdag. Een enkele maal vanuit een boot, als er een school visch in de buurt is. Ook dit is alleen overdag mogelijk. Het is een rond net van ongeveer 4 m middellijn. Aan den buitensten rand is het verzwaard met stukken steen of metaal om het snel te doen zinken. De visscher heeft het op den arm en werpt het in een wijden boog over de waargenomen school visschen, waarbij het in een kring zich over het water uitbreidt en snel zinkt. Alles blijft erin en raakt in de mazen verward. De visscher gaat nu naar het net toe en haalt de visschen door de mazen van het net heen of onder den rand van het net door en steekt ze in een netzak, dien hij op den rug of aan de heup draagt. Gewoonlijk worden niet zooveel visschen gelijk gevangen, maar in den winter, als de vis- schen dikwijls door aalscholvers (schollewaars) in groote scholen naar den oever gedreven worden uit angst voor behoud, valt zoo'n vangst nog wel mee. Deze netten hebben veel te lijden en zoo ziet men de visschers dikwijls aan den oever of in de boot hun netten „boeten". Zoo treft de Heere Jezus Johannes en Jacobus aan (Mark. 1:19), ter- wijl Hij zoo juist Petrus en Andreas tot Zich heeft geroepen, die bezig waren het werpnet uit te gooien (vs 16).

Het derde woord is te vinden in Matth. 13:47-48. Hier wordt bedoeld het „treknet", dat wel eenige overeenkomst vertoont met de in ons land gebrui- kelijke „zege". Zulk een net te bezitten is het ideaal van elken visscher, echter om de hooge kosten van aanschaffing en onderhoud voor velen onbereikbaar. Daarom koopen meerdere visschers, broeders of familieleden samen zulk een net, ook omdat voor het visschen ermede meerdere perso- nen noodig zijn. Het net is 200—250 m lang en ongeveer 5 m hoog. Aan den bovenkant zijn drij- vers, aan den onderkant is het verzwaard. Zoo komt het recht in het water te hangen. Aan de uiteinden zijn touwen om het te trekken. Met be- hulp van twee booten wordt het uitgezet. Op de eene boot bevindt zich het opgevouwen net. De andere boot neemt het uiteinde mede, vaart lang-

zaam weg en zet het uit. Is het uitgezet, dan varen de booten naar den oever en, op den oever staande, trekken 6 à 8 man het net met behulp van de touwen aan land. Het is alleen bruikbaar, wanneer de bodem zandig is en langzaam afloep- end. Dan kan het net niet aan de rotsen blijven haken en scheuren en kunnen de visschen, die naar den oever vluchten er niet onderdoor ont- snappen. Zoo'n net neemt alle visschen mee. Daar- om volgt er ook de beschrijving in vs 48, dat de visschers, als het net opgetrokken is, gaan zitten en 't goede „uitlesen" in hun vaten. Het „kwade", d.i. het onreine, wordt niet weer in het water geworpen, maar op het strand ten prooi voor de pelikanen en schollevaars en ook voor de jak- halzen en ichneumons, die daar vooral 's nachts rondzwerven. Het „kwade" omvat allereerst de zoo straks genoemde meervalsoort, maar dan ook verder allerlei kreeften, krabben en mossels. De aal, die eveneens als onrein beschouwd werd, komt in de Zee van Tiberias niet voor, slechts in enkele beken als de Kison is hij te vinden.

Op twee plaatsen in de Evangelien vinden we een uitvoerige beschrijving van een vischvangst. De eerste in Luk. 5:1—7, gewoonlijk bekend onder den naam van „de wonderbare vischvangst" en de tweede in Johannes 21:1—11.

De grondtekst gebruikt in beide gevallen de al- gemeene naam voor „net" in het meervoud. Bij nauwkeurige beschouwing van den inhoud dezer verhalen zien we, dat er niet gevischt is met het „werpnet" en ook niet met het „treknet". Met het werpnet niet, omdat er 's nachts gevischt werd vanuit een boot, wat met het werpnet onmogelijk was. Met het treknet niet, omdat men volgens Lukas in diep water vischte en omdat er vol- gens Johannes alleen groote visch in was.

Hoogstwaarschijnlijk hebben we hier te denken aan het visschen met een net, uit drie netten be- staande, — vandaar de meervoudsvorm in den grondtekst — dus het meest gelijkend op onze „schakels". Deze netten zijn ongeveer 15 m lang en zoo door touwen verbonden, dat ze, uitgezet, evenwijdig aan elkaar komen te staan. De buitenste netten hebben wijde mazen, het binnenste heeft nauwe mazen. Het net wordt met behulp van een boot uitgezet en dan laat men het vrij staan. Er zijn herkenningsteekens om het terug te vinden. Dan vaart de boot op eenigen afstand voor het net heen en weer en de bemanning tracht door sterke riemslagen of ander lawaai de visch in het net te jagen. De visschen gaan door de mazen van het eerste net heen, komen tegen het bin- nenste net aan en duwen dat door de groote mazen van het derde net heen. Zoo blijven ze als in een zak gevangen. Na eenigen tijd gaat men het ophalen. In het verhaal van Lukas mislukt dit ophalen door het gewicht van de visch. Daarom roepen ze het andere scheepje, dat nog aan den kant ligt, te hulp. In het verhaal van Johannes sleepen de discipelen het net maar naar den kant om het daar op te trekken. Men vischte met dit net vrij dicht aan den oever, zooals ook uit vs 8 van Joh. 21 blijkt, maar alleen op plaatsen, waar de zee spoedig voldoende diepte had, dus waar de kust steil was.

Eindelijk wordt er ook gevischt met den „angel" (Matth. 17:27). De visscher houdt het snoer, dat 10—15 m lang is, vrij in de hand, dus zonder hengelstok. Soms wordt er mee gevischt vanuit de boot, soms vanaf een stuk rots, vrij ver in zee, waar het al diep is. Men werpt het snoer uit, laat het met den stroom afdriften en haalt het dan weer langzaam in. Gewoonlijk wordt de haak van aas voorzien: wormen, vliegen, sprinkhanen of kleine visschen.

Indien hun arbeid dat mogelijk maakt, eten de visschers brood met een deel van de gevangen visch, die ze ook nu nog bakken op een vuurtje van houtskool (Joh. 21:6). Van steenen aan den oever bouwen ze een primitief oventje, terwijl er altijd dood hout genoeg te vinden is op het strand.

In het algemeen werd de visch met brood ge- geten. Dat blijkt wel uit de beide verhalen van de wonderbare spijziging (Luk. 9:13 en Matth. 15:34). Op den opstapingsavond eet de Heere Jezus met zijn discipelen ook visch, maar met honigraten (Luk. 24:42). Dit lijkt voor ons een zeer eigenaardige combinatie. Toch was het dit in dien tijd niet. De meening heerschte toen, dat visch slechte, zelfs vergiftige eigenschappen had, die door het gebruik van honig, onmiddellijk na het eten van visch, werden geneutraliseerd.⁶) Dit was maar niet een leekenmeening, maar deze op- vatting is te vinden bij de groote natuur- en ge- neeskundigen der Oudheid als Plinius en Galenus en ook bij latere Arabische geneesheeren.

Dat deze opvatting nog niet geheel verdwenen is, maar in Portugal, een land, waar de Moorache (Arabisch) invloeden nog lang nagewerkt heb- ben, zich nog doet gelden, blijkt wel uit het feit, dat in Amerika een gerecht bekend is: „Sole à la Portugaise", bestaande uit zeetong met een stuk raathoning.

In verschillende handschriften van het N. T. ontbreken de woorden „...en van honigraten".

Men meent, dat deze woorden later om een of andere reden zijn bijgevoegd. Anderen meenen, dat de woorden wel oorspronkelijk zijn, maar later opzettelijk of bij vergissing zijn weggelaten. Voor de oorspronkelijkheid pleit m.i. wel het feit, dat deze geschiedenis alleen voorkomt in het Evan- gelie van Lukas, den dokter, die zeker op de hoogte was van de opvatting omtrent het nut van honig bij visch en daarom deze woorden neer- schreef.

F. J. BRUIJEL.

De wereld wil bedrogen worden.....

Verleden Dinsdag, dan dag vóór het Uiver- festijn, was ik in Amsterdam.

In een winkel, waar ik een boodschap had te doen, was een daverende Uiver-reclame opgesteld en ik meende den winkelier een plezier te doen, met mijn belangstelling te toonen in het kunstge- wrocht, dat hij geschapen had.

„Och meneer", was zijn ietwat ongeduldig ant- woord, „je moet mee doen, wil je tegenwoordig wat verkoopen. De menschen moeten nu eenmaal op 't oogenblik Uiver-prentjes zien. En dan moet je als winkelier op je tellen passen. En och — met een hoofdbeweging in de richting van zijn reclame — zoo'n flauwekulletje is gauw genoeg in elkaar gedraaid. Als je daar nou de lui mee pakt... Uit mezelf zou ik 't heusch niet gedaan hebben. Ik vind het al lang welletjes met al dat gehuldig...."

Ik wandelde verder langs al de Uiver-ijver, die de étalages ten toon spreidden en aan 't eind van de straat stapte ik op de tram.

Twee werklui stonden op 't achterbalcon.

„Nou", zei de een, „'t is alles Uiver wat je ziet in de winkels. Voor die winkeliers is 't misschien wel aardig, om hun kunsten eens te laten zien. Maar als je d'r langs loopt krijg je d'r op den duur toch genoeg van. Ik weet het tenminste nu wel dat die Uiver morgen aankomt."

„Och", repliceerde de ander, „ik gun die kerels graag wat hun toekomst. Ze hebben wel een pluimpje verdiend. Maar je hebt gelijk, al die Uiver-reclame in de winkels is onzin. Wat heeft dat gedoe d'r nou eigenlijk mee te maken?"

„Sensatie, meneer", orakelde de conducteur, die net van binnen kwam waggelen, „niks as sensatie.

Die winkeliers schroeven de boel op om dat...." en een schuivende beweging van duim en wijs- vinger volgde ter verklaring....

Ja, mediteerde ik, terwijl ik over den schouder van den conducteur een draaiorgel zag staan, ge- monteerd met de bekende portretten, zoo is 't nu: de winkelier zegt: ik vind het onzin, maar de menschen willen het;

de menschen zeggen: ik vind het onzin, maar de winkeliers willen het.

De wereld wil bedrogen zijn:

Ergo: decipiatur: laat ze d'r zin hebben!

W. B. H.

ZENDING EN EVANGELISATIE

De toestand der Wereldzending.

VI.

(Het voorbeeld.)

Zijn belangrijk artikel over „Zur Missionslage" besluit Prof. Richter met het wijzen op de be- teekenis van het voorbeeld. In de zending zelf moet met de kracht van het voorbeeld rekening worden gehouden, maar zij kan zelf ook nog anderen tot een voorbeeld nemen.

Wat nu het eerste betreft, wie zal kunnen zeg- gen hoeveel kwaad er gedaan wordt door het slechte voorbeeld der Westerlingen, kooplieden, militairen, zakenmenschen, enz.? Ach, dat allen, die naar vreemde landen gingen, met den naam „Christen" ook de daad van het Christen-zijn toonden!

Prof. Richter spreekt van „tuchelloze blanken", de politieke zelfzucht der regeeringen en het uit- zuigstelsel der kapitalisten.

Dit is niet te sterk gesproken. De wandel der vele naam-Christenen wekt aanstoot en brengt het Christendom in discredit; het werkt ook den arbeid der zending tegen.

Het spreekt dan ook vanzelf, dat van de zende- lingen en hun families allereerst geëischt wordt een beleven van hetgeen gepredikt wordt. Zij moeten schijnende lichten zijn in het donkere volkenleven. En Gode zij dank mag worden ge- zegd, dat zij dit ook zijn. In onze eigen zendings- geschiedenis moge in vroegere tijden een enkele maal iemand aanstoot hebben gegeven, nu gaat er kracht uit van woord en wandel onzer arbeiders op Midden-Java en Soemba.

Wij kunnen Prof. Richter bijvallen, als hij op- komt tegen het streven in het bekende Ameri- kaansche leeken-zendingsrapport, om vooral aan zendingen den eisch te stellen van voortreffelijke verstandelijke hoedanigheden; alsof de kennis en bekwaamheid alles is in het zendingswerk. Voorop

4) Dr J. H. Ronhaar, Palestina, blz. 69.

5) Quart. St. P. E. F. 40 (1908), blz. 172.

6) Dr Ludwig Köhler, „Gebraten Fisch und Honig", Z. D. P. V. 54 (1931).

moeten gaan de deugden van vroomheid en ootmoed en Godsvertrouwen. Dat hiermee begaafdheid tot den arbeid allerminst wordt uitgeschakeld, behoeft natuurlijk geen betoog. Het is alleen maar de vraag, wat het eerste en meeste is.

Ook mag niet vergeten de beteekenis van het voorbeeld der Inlandsche Christenen. Helaas, dat ook hier veel kaf onder het koren is. Daarom blijft kerkelijke tucht, strenge tucht, noodzakelijk.

Nu echter de gemeenten meer zelfstandigheid krijgen, gaat ook de tucht hier en daar verslappen; het schijnt, alsof de Inlandsche voorgangers dikwijls niet de kracht en moed bezitten, om de kerk zuiver te houden. Prof. Richter wijst op de Ethiopische kerken, waar het zedelijke en godsdienstige leven sterk is gedaald sinds men vrij kwam van de leiding der zendelingen. En dan vraagt hij: „Hoe staat het in de Indische gemeenten, wanneer de kastendemon zich verheft, of in China, wanneer de idee der familie optreedt en haar recht wil handhaven om alles onder haar invloed te brengen? Wij twijfelen niet aan den ernstigen wil, de oprechte vroomheid en de zedelijke kracht der leiders in de kerk; maar het gros van de gemeente! Hier ligt de proef van de soliditeit van het zendingswerk”.

Nauw in verband hiermee staat de vraag, hoe men het hart van de menschen zal bereiken. Paulus is daarin een meester geweest; hij was den joden een jood en den Grieken een Griek. Hij predikte het Evangelie op den Areopagus in Athene op andere wijze dan in de synagoge te Antiochië. Trouwens, al is het hetzelfde Evangelie, welk een onderscheid is er tusschen Mattheus, Marcus, en Lucas enerzijds en Johannes anderzijds; of tusschen den brief aan de Hebreërs en dien van Jacobus.

Dit voorbeeld verdient navolging; men moet anders optreden op Soemba dan op Midden-Java; anders onder Mohammedanen dan onder animistische Heidenen; anders onder de Priaji's dan onder de dessa-menschen; anders onder de kinderen op de zendingsscholen dan onder de patienten in het zendingshospitaal.

En dit geschiedt ook. Zij, die bij de Schrift leven, volgen vanzelf het voorbeeld na, dat hun daarin wordt gegeven.

Maar dan vergeet men niet, wat Prof. Richter uitdrukkelijk constateert, dat het duizend jaren geduurd heeft, van Ulfilas af tot Luther toe, voordat het Christendom bij de Germaansche vaders tot in het hart gedrongen was! Duizend jaren!

Het volk moet worden gewonnen, maar dat zal alleen kunnen door gestadige samenwerking tusschen de zending en de leiders van de Inlandsche kerk. Het gevaar van het syncretisme moet worden overwonnen, en we, als men door toegeven aan heidensche gebruiken de kerk wil uitbreiden. Dat zou slechts een schijntriumf zijn. Waar het op aankomt is, dat het Evangelie van Jezus Christus over alles zegeviert, alles onder zich brengt en doordringt en reinigt. Het gaat om de overwinning door den Heiligen Geest.

Het doet eerst wat vreemd aan, dat Prof. Richter de Boeddhistische propaganda in Zuid- en Oost-Azië aan de zending ten voorbeeld stelt.

Hij wil niet weten van de kerkelijke politiek van keizer Constantijn, ook niet van de samenwerking tusschen zending en kolonisatie, zooals in de Middeleeuwen; eveneens wijst hij af de expansie van den Islam en de Spaansch-Portugeesche politiek in de 16e eeuw. Maar wat de Boeddhisten doen, moet niet worden voorbijgezien. De zending kan van hen nog wel wat leeren!

Natuurlijk moet zulk een beweren worden waargemaakt. En daartoe herinnert hij aan de Boeddhistische cultuurstaten in Birma en Siam; aan de Boeddhistische cultuur, die soms groote deelen van een land overheerscht, zooals in Zuid-Ceylon, of als een buitengewone sterke godsdienstige factor zich gelden doet als in Japan; aan de Boeddhistische „Kulturinseln” als in China; aan het feit, dat in den Lamaïstischen priesterstaat Thibet het Boeddhisme bijna een aparte religie werd; en aan de landen als Korea en het Midden-Java, waar een Boeddhistisch vernis over het volksleven werd getrokken.

En dan is ook eigenaardig, dat in de meeste van deze landen de godsdienstige of cultuur-machten zich ten bloede toe verzet hebben tegen de indringende vreemde religie.

Nu, aan dit alles spiegele zich de wereldzending. Het Christendom treedt op met de belijdenis, dat er alleen heil is in Christus, en eischt daarom heel de wereld op; en daartegenover staat de ootmoed, waarmee het optreedt in de verovering van landen en volken. En deze innerlijke spanning zal nog sterker worden naarmate de koloniale politiek, de saeculaire cultuur-propaganda en het imperialisme der blanke rassen enerzijds en de wereldzending van de Christelijke kerk anderzijds elkander ontmoeten.

Van samenwerking tusschen deze beide zal, gelijk gevreesd mag worden, in de toekomst wel geen sprake zijn; eerder strijd.

De zending heeft dit voor boven de staats-machten, die in den Volkenbond eenheid hebben

gezocht, dat zij streng methodisch te werk gaat, en vele middelen bezit om het groote beoogde doel te bereiken.

Het is waar, dat de Roomsche zending nog weer veel krachtiger centraal is georganiseerd dan de Protestantsche. Maar de beteekenis van den Internationalen Zendingsraad moet toch niet worden onderschat.

Ook moet met blijdschap worden aanvaard het feit, dat in vele landen zoogenaamde Nationale-Zendingsraden zijn opgericht, die veel goed doen ten opzichte van de zendingscorporaties, om ze tot meerdere eenheid of tenminste samenwerking te brengen.

Laat het zijn, Prof. Richter vestigt er de aandacht op, dat iedere goede zending ernaar streeft haar terrein zelfstandig te bewerken en naar eigen inzicht den arbeid te doen; en dan heeft zij den Nationalen Zendingsraad alleen in zooverre noodig, dat de belangen, die zij met de zendingen op andere terreinen heeft, worden behartigd en minder aangename „invallen” op haar gebied van andere zendingscorporaties worden voorkomen. Maar anderzijds dwingen de reuzentaak der zending en de beperkte middelen en weinige krachten, om verstandig te werk te gaan. Er zal een soort „zendingsstrategie” moeten worden ingevoerd.

Bij het uiten van deze gedachten laat Prof. Richter het. Het is niet zijn bedoeling alles in den breede uit te werken; hij geeft slechts richtlijnen, die de overdenking waard zijn. Hij laat ons de moeilijkheden zien, maar slaat aan de hoop op de overwinning van het Evangelie niet den bodem in. Maar dat de zending voor een reuzentaak staat, wordt nog niet algemeen beseft; velen denken te gemakkelijk over de schier onoverkomelijke bezwaren, waarvoor de zending staat. En dan kan hetgeen Prof. Richter ons biedt ons temeer afhankelijkheid leeren van den almachtigen Koning, van Wien wij belijden, dat de zending toch ten slotte Zijn zaak is.

En al zal men in verschillende onderdeelen met Prof. Richter verschillen van meening, daarin geven wij hem gaarne onze instemming, dat wij vasthouden aan het zendingsbevel: „Predikt het Evangelie aan alle creaturen”, en tegelijk in het oog houden de stichting der Christelijke kerk naar den aard van het volk, waaronder wordt gearbeid.

En dan leggen wij de uitkomst in de handen van Christus

J. D. W.

Over de pluriformiteit.

Volgens belofte geef ik deze week in aansluiting aan wat verleden week van Prof. Greijdanus werd geciteerd, de polemiek, die ter zake van het in ons vorig nummer opgenomen artikel van Prof. Greijdanus is gevolgd. Dr. E. M. Buizer schreef een contra-artikel, dat door Prof. Greijdanus — in dien tijd nog redacteur van „Friesch Kerkblad” — in aantekeningen beantwoord is.

We geven beide hier in hun geheel weer („Friesch Kerkblad” van 24 Aug. 1917, XI, 43):

Den Weleerw. Zeergel. Heer Dr S. Greijdanus, Redacteur van het „Friesch Kerkblad”.

Weleerw. Zeergel. Heer!

Uw stuk „Pluriformiteit der Kerk” (overgenomen door de „Zeeuwsche Kerkbode” van 27 Juli 11.) heeft in het algemeen mijn instemming, vooral wanneer U er op wijst, dat de leer der pluriformiteit geen oorzaak mag zijn, dat de Schriftuurlijke maatstaf wegvalt. Toch heb ik eenige bezwaren, en daar ik als de dienaar van een gravamen tegen artt. 27—30 der Belijdenis (dat in verband staat met de pluriformiteit), zooals vanzelf spreekt, er bijzonder prijs opstel, dat men een juiste voorstelling heeft van de beteekenis en het doel van dit bezwaarschrift, roep ik de gastvrijheid van uw blad in voor een misschien wat uitvoerige uiteenzetting. Met opzet zeg ik uiteenzetting, want ik moet me bepalen tot poneeren zonder meer en de verdediging uit Schrift en historie achterwege laten, tot de door den Kerkeraad van Middelburg benoemde Commissie van Advies mij daarover gehoord heeft¹⁾.

U neemt pluriformiteit theoretisch in den zin van veelsoortigheid of variatie binnen dezelfde soort, zooals men die in het planten- en dierenrijk aantreft. Men zou b.v. een kerk kunnen hebben, waarin het verstand en de leer, een andere, waarin het gevoel en de mystiek, een derde, waarin de lust tot de daad, zending en evangelisatie op den voorgrond stond. U acht, dat een dergelijke pluriformiteit, — wanneer het maar kerken betreft, die aan den norm der ware kerk beantwoorden, — toejuiching zou verdienen²⁾; en het onlangs weer opgehaalde woord, door Dr. A. Kuyper Sr. bij de vereniging in 1892 gesproken, wijst in dezelfde richting. Dr. Kromsigt daarentegen verwierp kort geleden deze leer der pluriformiteit, wanneer ze tot scheiding tusschen kerken leidt en dient als grond voor gescheiden voortleven. Hij acht, dat deze variaties moeten opgenomen zijn in één kerkverband.

Hoe dit echter zij, al valt niet te ontkennen, dat in sommige kerken bepaalde variaties op te merken zijn, de scheidslijnen tusschen de bestaande kerken

lopen doorgaans anders. Van het historisch gegeven nu gaan de meeste aanhangers van de leer der pluriformiteit uit. Misschien zou een term als pluraliteit beter passen, maar dat is dan de quaestie van een woord. De zaak is deze: We staan voor het historische feit van een veelheid van instituten, die elk voor zich den naam van kerk opeischen. Tegenstander zijn van de pluriformiteit wil praktisch genomen zeggen, dat men dien naam aan alle instituten, behalve het eigene onttrekt; voorstander zijn, dat men behalve het eigene ook andere instituten als Christelijke kerk erkent³⁾.

In de tweede plaats komt dan de vraag naar de oorzaak van die veelheid. Wie nuchter de dingen beschouwt, ziet wel, dat die doorgaans haar oorzaak vindt in de zonde en de gevolgen van deze als eenzijdigheid, verkeerd en gebrekkig inzicht in de waarheid Gods, en dat zoowel bij de leden van het eigen instituut als bij anderen. Dit legt aan ieder Christen den plicht op den maatstaf der Schrift aan te leggen om te zien, welke kerk naar zijn bescheiden meening daar het meest aan beantwoordt, zich bij die kerk te voegen, en in die kerk dan nog het zondige te bestrijden.

Men krijgt dus twee normen. Eerst één ter beantwoording van de vraag, of een bepaald instituut een Christelijke kerk is. Dan zegt de voorstander der pluriformiteit (in praktischen zin) met Prof. Bavink (Geref. Dogm.², IV, bldz. 346—47), dat „het Woord Gods, indien het op een bepaalde plaats nog eenigermate bekend is, zekerlijk zijne werking zal doen, en dat, waar het is, er een kerk is van Christus, hoe onzuiver en vermengd dan ook”. Hij is dus hier met een minimum tevreden en acht de beschouwing „naar den aard der liefde” ook op kerken van toepassing. In de tweede plaats is er een norm ter beantwoording van de vraag, bij welke der bestaande kerken men zich moet voegen. Hier gaat het niet om een minimum, over een beschouwing naar den aard der liefde, hier gaat het om een maximum, het zooveel mogelijk voldoen aan de eischen der Schrift, b.v. ongeveer zooals ze geformuleerd zijn in art. 29 van de belijdenis als merkteekenen der ware kerk. Natuurlijk moet hierbij niet vergeten worden, dat het meerendeel der Christenen in een kerk geboren worden en dat de vraag, die U aan het slot noemt, wanneer men n.l. de kerk, waarin men geboren is voor een meer zuivere moet verlaten, niet altijd even gemakkelijk te beantwoorden is.

Een voorstander der pluriformiteit leeft naar zijn beste weten naar den eisch van het maximum, maar erkent ootmoedig, dat hij het voldoen aan dien eisch tengevolge der zonde een veelheid van kerken ontstaan moet. Om een sprekend voorbeeld te geven: Luther stond op het woord: „Dit is mijn lichaam”, en eischt op grond der Schrift aansluiting aan de Luthersche kerk; de Gereformeerden wraakten op grond van diezelfde Schrift Luthers leer der consubstantiatie⁴⁾.

Toch sluit de belijdenis eener door de zonde onvermijdelijke veelheid niet uit, dat men vasthoudt aan de ideale eenheid. Die is enerzijds een zaak van geloof en niet van aanschouwen, anderzijds richtsnoer van ons handelen. En in deze richting kan men juist van het standpunt der pluriformiteit uit meer doen. Wie haar ontkent, kan de eenheid niet anders bevoorwaarden dan door werven voor de eigen kerk en nog eens werven en altijd werven. En daarbij moet hij zijn mede-Christenen krenken door hun instituut den naam kerk te ontnemen. Wie de pluriformiteit erkent, kan werven zonder te krenken, maar daar naast ook zonder bepaald te werven geloofsgemeenschap oefenen met Christenen uit andere kerken. Zoo is er ook samenwerking op voet van gelijkheid mogelijk tusschen kerken, die op een bepaald punt hetzelfde willen. Wat op elk oogmerk eisch Gods is; werven of geloofsgemeenschap oefenen en samenwerken, moet ieder voor eigen conscientie uitsmaken, maar beide is plicht. Voor kerken ook hangt veel van de tijdsomstandigheden af. Het laat zich denken, dat nu eens de eisch van het maximum aanleiding geeft tot een strijd als de doleantie, dan weer de toenemende algemeene afval noopt tot samenwerking om dien te stuiten, met tijdelijk staken van den op zichzelf wettigen, mits broederlijk gevoerden, onderlingen strijd.

De kern van de leer der pluriformiteit praktisch opgevat, is m.i. het onderscheiden der twee normen. Laat men den eersten samen vallen met den tweeden, dan komt men ten slotte uit bij de alleenzaligmakende kerk; laat men daaren tegen den eisch van het maximum varen, dan komt men tot een kerkelijk indifferentisme.

De boven uiteenzette omvatting nu is niet die van de Geloofsbelijdenis. Deze leert de ware kerk niet als norm maar als feit.

De ware kerk is volgens haar de Gereformeerde; de valsche de Roomsche; de overigen vallen onder de rubriek secten, welke zeggen, dat zij de kerk zijn⁵⁾. Zoo b.v. de door U genoemde Anglicana'sche, die een episcopale kerkregering heeft, geen presbyteriale, zooals volgens art. 30 de ware kerk moet hebben⁶⁾.

Er zijn Gereformeerden, die, op grond van de pretentie de voortzetting der aloude Gereformeerde Kerk van 1618 en daarvoor te zijn, — deze belijdenis voor onzen tijd toepassen op onze Gereformeerde kerk en op de Roomsche kerk van nu. Anderen neigen er toe het begrip de valsche kerk als norm op te vatten, en achten, dat naar deze norm gemeten, niet alleen de Roomsche, maar ook de Hervormde een valsche kerk is, terwijl zij „de ware kerk” nog altijd als feit, als identiek met onze Gereformeerde kerk opvatten. De woorden: „dat buiten haar geen zaligheid is”, neemt men vaak aldus: „Wanneer een Hervormde bewust en halsstarrig weigert zich bij de ware, d.i. de Gereformeerde kerk, te voegen, is hij niet gehoorzaam aan Christus en kan dus geen Christen zijn”. Meer gewoon is de opvatting, dat de Hervormde kerk valt onder de secten, welke zeggen, „dat zij de kerk zijn”. Men meent dan, dat er onder het „Synodale juk” geen kerk is, wel verstrooide geloovigen. Steun vindt men daarbij in art. 29, dat bij het onderscheid

tusschen „let op de „ware Christus zou zijn geloovigen”.

Een groo U blijkbaar wanneer van het r Maar z anderen z ben⁶⁾; en beteekenis komen re der conse vinden vo handiair staf is.

Mijn Met H

8 August

1) Eers artikel ov „Friesch l bericht, d te Middel Belijde 200 te we staat van dit ingez dediging Schrijver zetting, o en het d Dientenge stuk te n er van ad „de verde te moeten ingediend hij alzo eventueel vamen u zooveel h om het e schriftum van sam publieke mij eenm weigeren hier, in de noo kennis

2) In d gelezen, dachten waardeer

3) Zoo kan wel eigene al leer van ondat h de valsche Gods W danig l die ke delde, z person in hun veroor Woord in hunne gen we van teru

4) Deze m.i. niet 29 onzer meening den eisch wij zegge ware en wie nog waar nog Christus

het in bestaa eischen als rec zich bij van beap eischen, i er mee

Bij eer de valsche voorstelt, neer: of Gods We ste stelt, er bij, t staan m

5) Dit Inzender zal kun onzer va biedt.

6) Dr ning — wie het de Bel gaven. E komt, oc wat min hen sch

Tot zoov Men lett bezwaar: geopen